

Ember Mária

Valentin-nap

A fogalommal mintegy tizenöt éve, egy februári napon – melynek nem tulajdonítottam különösebb jelentőséget – a müncheni utcán találkoztam először. Szembejött egy szimpatikus fiatal pár (rokonszenvesek voltak, mert már messziről mosolyogtak rám), s ahogy elmentek mellettem, a fiatalember szó nélkül egy gyöngyvirágcsokrot nyomott a kezembe.

Szerencsére bírtam a nyelvet, s meg tudtam kérdezni, ezt minek köszönhetem?

– 's is' doch Wolendindoo! – Valami ilyesmit értettem, azazhogy semmit.

Megköszöntem; mentünk tovább, ki erre, ki arra. Nekem – szégyen ide, szégyen oda – egy idő után kezdett teremre lenni a csokor. Elvégre a turista barangolni, ácsorogni, felfedezni vágyó állatfaj („sárkányfog-vetemény”), s ebben egyre inkább akadályozott a virág, arról a lelki gyötrelmről nem is beszélve, amit a gond okozott, hogy a kezemben fonnyad el. Kezdtém a szembejövőket figyelni, kinek tudnám jó szívvel átadni. Végre jött egy anyóka külsejű kis néni. (Pont, mint a mesében, de hát mese-szerű volt az egész.)

– Bitte – mondtam, mert még azt sem tudtam, milyen kísérszöveget illik ilyenkor mondani, s illik-e egyáltalán.

– Ach, zum Valentinstag! – örvendezett a mámi.

Ebből legalább annyit megértettem, hogy Valentin-napi szokás esete forog fenn. „Valentin”: e név viselői közül én csak egyet ismertem, Goethe „Faust”-jából Gretchen fivérét, a katonát, aki megvív húga csábítójával, s természetesen ő lesz az, aki holtan marad a porondon. Az a Valentin azonban – Jékely Zoltán, Kálnoky László, Sárközi György magyarításában: Bálint, a katona – nem látszik különösebben derűs lénynek, igaz, amikor megismerkedünk vele, épp derűje oda (ahogyan hűgának a „nyugalma oda”), mivel rájött, hogy „Mi megesett, az megessett”, s haldokolva a festői óvárosi terecskén még megátkozta elcsábult kishűgát.

Nehezen lehet ez a Valentin a virágajándékozás névadója.

Úgy négy-öt éve Magyarországra is áterjedt a szokás – amit mindenek előtt az üzleti érdekek mozgat, hiszen aznap annyi virág kél el, mint a szocializmusból örökölt nőnapon, mégha az utcán nem is ajándékoz csokrot egymásnak boldog-boldogtalan. A „virágosok” egyesülete szórólapokon tudatja, mi volt e szokás eredete, s ki tekinthető az igazi Valentinnak. Íme:

„De ki is volt valójában Szent Valentin? Mindjárt kettő is van – ki lehet választani a nekünk szimpatikusabbat. Az egyik a III. században római püspök volt. Összevesztett Valerianus római császárral és ezért mártírhálált kellett halnia. A másik Claudius császár idejében élt keresztény papként, őt megkérte a császár, hogy hagyja el keresztény hitét, s térjen vissza a római istenekhez. Valentin ellenben démonok-

nak nevezte azokat; ezért a császár halálra ítélte, s átadta a bíróságnak. Amint Asterius bíró meghallotta, hogy Valentin képes imájával csodát tenni, arra kérte az elítéltet, adja vissza a szemvilágát az ő vak lányának. A csoda megvalósult, s a bíró, hálája jeléül, egész családjával áttért a keresztény hitre. Ezt meghallva a császár megkínóztatta Valentint és 270. február 14-én lefejeztette.”

Ám ez az ismertetés is még régebbi korokba igyekszik visszahátrálni: a rómaiak télűző népszokásaiig.

.....A jó öreg, dekadens Rómában kezdődött minden, abban a városban, ahol a hétköznapi és az ünnepek is jelentősek voltak. Az ünnepek közül az egyik február 15-re esett: „Lupercalia”-nak hívták Luperca istennő után. Ő volt a hitvese az erdőmezők-tüzek istenének: Faunus-nak. Ezen az ünnepen az emberek a Palatinus – a város leghíresebb dombja – lábánál találkoztak,

ahol a „luperci”-nek nevezett pap állat- és kenyérráldozatot mutatott be istennőjének. Segítői az áldozati kecskék bőréből szíjakat hasítottak – amíg a kecske teljesen csupasz nem lett –, majd a Palatinuson körbeszalágták és a véres, nyers szíjjakkal megcsapkodták az ott állókat, különös előszeretettel a nőket. Ez egyben a termékenységvarázslás szertartásának egyik ünnepe is volt.”

Azaz szíjat hasítottak a kecské (remélhetőleg már leölt, s nem még eleven kecské) hátából, s azzal a még vérző, nyers szíjjal csapdosták meg a fehércselédek lábát... „Szíjat hasítottak a hátadból!” – ki ne ismerné ezt az absztrakciónak tűnő fenyegetést, ezt a szürreális rémképet – s most egyszercsak kiderül, hogy volt ilyen, igaz. Elképzelem az elvetemült római kori anyát, aki ilyen szavakat harsogva hajtja haza haszontalan fiát a téren kockázók közül vagy a kocsmából; az ő számukra ez nem holmi testetlen mondás volt, hanem egy halálra kínzott állat... „Megborzad a lélek, ha visszagondol rá” – mondhatnánk ma Vergiliusszal, s kort tévesztő finnyássággal persze; továbbá gyermeklányként magam is átéltem nagy-alföldi szülőfalumban, hogy februárban friss vesszőnyalábokat (!) hordozó fiúk meg-megcsapták az utcán a lányok lábászárát; futottunk is előlük, mert csípős, fájdalmas vesszőcsapás volt az, s a fehér lábakon kék nyoma maradt.

Talán mégiscsak finomodik az emberfaj („sárkányfog-vetemény”).